

Katsastusalan tilannekatsaus 2024

Autoilijan palvelut
Ajoneuvojen liikennekelpoisuus

Sisällys

1	Tausta.....	2
2	Yhteenveto	2
3	Katsastuksen tarkoitus ja tavoitteet	3
4	Katsastuspalvelujen seuranta	3
4.1	Katsastuspalveluiden tarjonta.....	3
4.1.1	Alueellinen tarjonta	3
4.1.2	Hintakehitys	5
4.1.3	Markkinaosuudet.....	7
4.2	Katsastuspalvelujen laatu	8
4.2.1	Katsastustoiminnan laadun arviointi	9
4.2.2	Ajoneuvojen uudelleen tarkastaminen välittömästi katsastuksen jälkeen	15
4.2.3	Yhteenveto laadunvalvontamittareiden tulosten kehityksestä.....	16
4.3	Valvonta.....	16
4.3.1	Valvonnan toimintamalli.....	16
4.3.2	Erikoiskatsastusten valvonta	17
4.3.3	Katsastusluvan haltijoille annetut seuraamukset	18
4.4	Katsastajien koulutus	19

1 Tausta

Liikenne- ja viestintävirasto Traficomın tehtäviin kuuluu ajoneuvojen katsastustoiminnasta annetun lain (957/2013) mukaan muun muassa katsastusluvan myöntäminen ja katsastustoiminnan valvonta. Lisäksi Traficom seuraa katsastuspalvelujen alueellista tarjontaa, katsastuksesta perittävien maksujen kehitystä ja katsastustoiminnan harjoittamista muutoinkin. Traficomın tulee antaa vuosittain liikenne- ja viestintäministeriölle selvitys seurannan tuloksista. Osana mainittua seurantavelvoitetta Traficom on julkaissut Katsastusalan tilannekatsausta vuodesta 2016 alkaen.

Tässä julkaisussa kuvataan vuoden 2024 osalta katsastusalan alueellista tarjontaa, katsastuksesta perittäviä maksuja, katsastusalan markkinoita ja laatua sekä katsastajien koulutuksen tilannetta niiltä osin kuin tiedot ovat Traficomın saatavilla. Katsastuksen laatua ja markkinaosuuksia sekä katsastajien koulutusta koskevat tiedot on saatu osana Traficomın lakisääteisiä katsastuksen valvontaan ja katsastajien koulutukseen ja kokeisiin liittyviä tehtäviä ja julkaisun sisältöön ovat osallistuneet mainittuja tehtäviä hoitavat Traficomın asiantuntijat. Katsastuksesta perittyjä maksuja koskevat tiedot on kerätty Traficomın toimesta yritysten julkisilta verkkosivuilta vuoden 2024 huhti- toukokuun aikana.

2 Yhteenveto

Katsastustoimipaikkojen lukumäärää pieneni vuonna 2024 usean kasvuvuoden jälkeen 16 toimipaikan verran. Neljän suurimman katsastusketjun markkinaosuudessa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia vuoden 2023 ja vuoden 2024 välillä.

Katsastettujen ajoneuvojen keski-ikä jatkoi nousuaan vuonna 2024. Suurin osa vuonna 2024 katsastetuista ajoneuvoista on iältään 14 vuotta tai sitä vanhempia. Toiseksi eniten katsastuksia suoritettiin alle kahdeksan vuotta vanhoille ajoneuvoille.

Ilman ajanvarausta suoritettavien katsastusten keskihinta jatkoi nousua vuoden 2024 aikana. Vuoden 2024 keväällä keskihinta oli 47,69 €. Vuonna 2024 päästömittauksen sisältävien katsastuspakettien hinnat nousivat lähes vuoden 2018 tasolle hieman yli 70 €:n tasolle. Katsastuspaketin keskihinnannousu vuodesta 2023 vuoteen 2024 oli yli 22 €.

Katsastustoiminnan suorituskykyä kuvaavat tunnusluvut ovat parantuneet vuodesta 2020 alkaen ja tämä positiivinen kehitys jatkui myös vuonna 2024. Katsastustoiminnan tasalaatuisuutta kuvaavassa tunnusluvussa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia vuosina 2020–2024.

Vuonna 2024 kevyiden ajoneuvojen määräaikaikatsastuskoulutuksen suorittaneiden ja heistä katsastajiksi valmistuneiden lukumäärä pieneni

muutamalla vuoteen 2023 verrattuna. Raskaiden ajoneuvojen määräaikaishuolokoulutuksen suorittaneiden määrä taas kasvoi vuonna 2024 vuoteen 2023 verrattuna lähes puolella, kun taas uusia raskaiden ajoneuvojen huolokoulutajia valmistui vuonna 2024 puolet vähemmän kuin vuonna 2023.

3 Katsastuksen tarkoitus ja tavoitteet

Ajoneuvojen katsastus on osa keinovalikoimaa, jolla pyritään vähentämään ajoneuvojen teknisistä vioista aiheutuvia liikenneonnettomuuksia ja niiden seurauksena aiheutuvia kuolemantapauksia ja loukkaantumisia sekä ajoneuvoista aiheutuvien tarpeettomien ympäristöhaittojen määrää. Katsastustoiminnan tavoitteena on varmistaa, että ajoneuvot pidetään turvallisissa ja ympäristön kannalta vaatimustenmukaisessa kunnossa koko sen ajan, kun niitä käytetään liikenteessä.

Määräaikaishuolokoulutuksella tarkoitetaan ajoneuvon käytön aikaista määräajoin suoritettavaksi säädettyä ajoneuvon kunnan ja rekisteriin merkittyjen tietojen tarkastamista.

Määräaikaishuolokoulutusvelvollisia ajoneuvoja ovat ajoneuvolain (82/2023) mukaan autot (M- ja N-luokan ajoneuvot) ja niiden perävaunuista O2-, O3- ja O4-luokan ajoneuvot, kevyet ja raskaat nelipyörät (L6e- ja L7e-luokan ajoneuvot) sekä luvanvaraisessa tavaraliikenteessä käytettävät T1b-, T2b-, T3b-, T4.1b-, T4.2b- ja T4.3b-luokan traktorit. Katsastusvelvollisten ajoneuvojen määräaikaishuolokoulutuksen aikavälit ovat ajoneuvolaissa säädettyt ja vaihtelevat ajoneuvoluokan, ajoneuvon käyttötarkoituksen ja ajoneuvon iän perusteella.

Ajoneuvojen katsastustoiminnasta säädetään niin sanotussa katsastusdirektiivissä eli moottoriajoneuvojen ja niiden perävaunujen määräaikaishuolokoulutuksista sekä direktiivin 2009/40/EY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2014/45/EU, joka on kansallisesta pantu täytäntöön pääosin ajoneuvolailla ja ajoneuvojen katsastustoiminnasta annetulla lailla sekä niiden nojalla annetuilla säännöksillä ja määräyksillä.

4 Katsastuspalvelujen seuranta

4.1 Katsastuspalveluiden tarjonta

4.1.1 Alueellinen tarjonta

Vuoden 2024 lopussa katsastustoimipaikkoja oli 561 kappaletta. Näistä 498 tarjosi kevyiden ajoneuvojen katsastusta ja 286 raskaiden ajoneuvojen katsastusta.

Keskimäärin Suomessa oli henkilöautoja katsastava toimipaikka jokaista 5500 liikennekäytössä olevaa henkilöautoa kohden.

Maakunnittain tarkasteltuna eniten henkilöautoja katsastustoimipaikkaa kohden on Uudellamaalla (7000 autoa/toimipaikka) ja vähiten Lapissa (3200). Maakuntien sisällä toimipaikat voivat olla hyvinkin keskittyneitä tiettyille alueille, ja niinpä alueilla, joilla katsastustoimipaikkoja on paljon, kilpailu voi olla kovaa. Katsastustoimipaikkojen lukumäärää pieneni vuonna 2024 usean kasvuvuoden jälkeen 16 toimipaikan verran.

Taulukko 1. Katsastustoimipaikkojen lukumäärä maakunnittain ja liikennekäytössä olevien henkilöautojen määrä suhteessa toimipaikkoihin 31.12.2024.

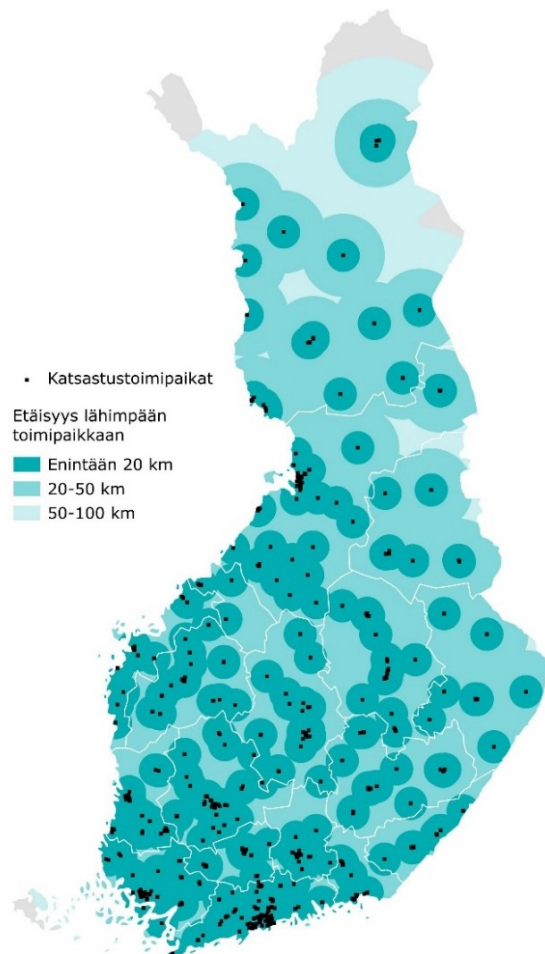
Maakunta	Toimipaikkojen määrä	Toimipaikat, kevyiden ajoneuvojen katsastus	Toimipaikat, raskaiden ajoneuvojen katsastus	Liikennekäytössä olevat henkilöautot	Henkilöautoja / kevyiden katsastusta tarjoava toimipaikka
Etelä-Karjala	16	14	7	69491	5000
Etelä-Pohjanmaa	26	23	16	116186	5100
Etelä-Savo	22	18	11	71704	4000
Kainuu	10	9	6	38001	4200
Kanta-Häme	20	18	9	94532	5300
Keski-Pohjanmaa	7	6	3	37005	6200
Keski-Suomi	28	26	12	137856	5300
Kymenlaakso	17	16	10	90466	5700
Lappi	33	30	16	95706	3200
Pirkanmaa	51	46	25	263090	5700
Pohjanmaa	18	17	8	99694	5900
Pohjois-Karjala	13	11	11	85321	7800
Pohjois-Pohjanmaa	63	55	34	205230	3700
Pohjois-Savo	27	22	16	126359	5700
Päijät-Häme	20	18	10	105176	5800
Satakunta	30	22	22	123749	5600
Uusimaa	114	106	45	745147	7000
Varsinais-Suomi	46	41	25	253481	6200
Yhteensä	561	498	286	2758194	5500

Manner-Suomen väestöstä 95 % asuu enintään 20 km säteellä lähimmästä katsastusasemasta (taulukko 2 ja kuva 1). Yli sadan kilometrin matka lähimmälle katsastusasemalle on noin 1300 suomalaisella, jotka asuvat Enontekiöllä, Inarissa ja Utsjoella.

Taulukko 2. Manner-Suomen väestön jakautuminen asuinpaikan ja lähimmän katsastusaseman välisen etäisyyden mukaan.

Etäisyys lähimmälle katsastusasemalle	Väestö, henkilöä	Osuus, %
---------------------------------------	------------------	----------

Enintään 20 km	5226000	95,2 %
20-50 km	253000	4,6 %
50-100 km	7000	0,1 %
Yli 100 km	1000	0,0 %
Yhteensä	5488000	100,0 %

Kuva 1. Katsastusasemien sijainti vuoden 2024 lopussa.

4.1.2 Hintakehitys

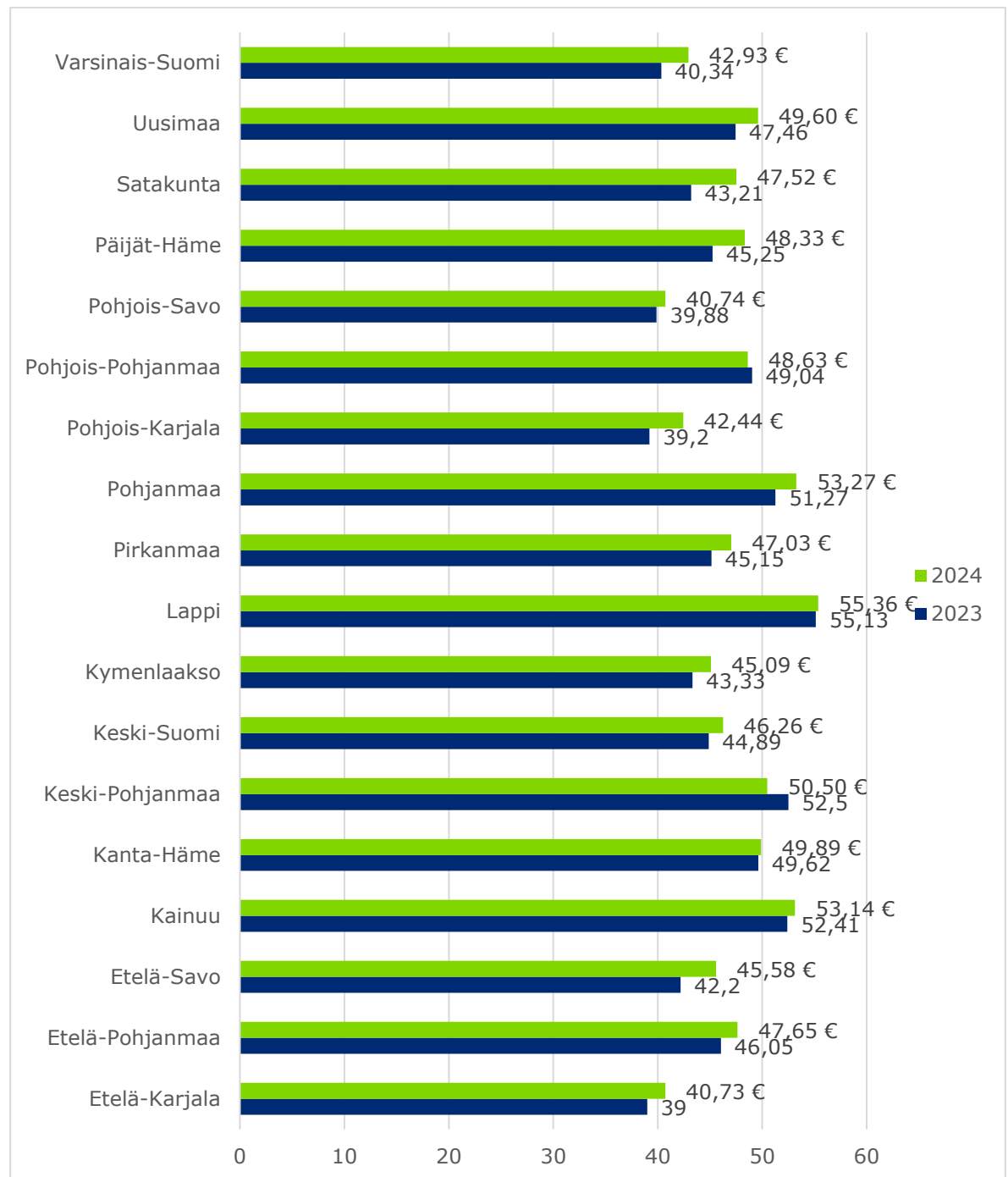
Ilman ajanvarausta suoritettavien katsastusten keskihinta on vuoden 2024 aikana jatkanut nousua. Vuoden 2024 keväällä keskihinta oli 47,69 €.

Vuoden 2024 kuluessa päästömittauksen sisältävien katsastuspakettien hinnoittelussa tapahtui merkittävä muutos. Hinnat palasivat lähes vuoden 2018 tasolle hieman yli 70 €:n tasolle. Katsastuspaketin keskihinnannousu vuodesta 2023 vuoteen 2024 oli yli 22 €. Vuoden 2024 keväällä päästömittauksen hinnan osuus koko katsastuksen keskihinnasta oli jo 35 %, kun vuoden 2022 lopussa se muodosti vain 6% katsastuspaketin hinnasta.

Taulukko 3. Katsastuksen keskihintoja vuosilta 2023 ja 2024

Vuosi	Määräai- kaskatsas- tus	Määräaikais- katsastus en- nakkavarauk- sella	Jälkitarkas- tus	Määräaikais- katsastus ja päästömittaus	Määräaikaiskatsastus ja päästömittau ennak- kovarauksella
2023	46,01	44,96	26,63	49,04	47,88
2024	47,69	45,83	26,68	73,31	70,23

Katsastuksen keskihinnat ovat nousseet kaikissa maakunnissa, paitsi Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla vuoden 2023 alusta. Suhteellisesti suurin hinnan-
korotus oli vuoden 2023 alusta Satakunnassa jossa hinnat ovat kohonneet
liki 10 %:a. Saman aikana Keski-Pohjanmaalla keskihinta laski liki 4 %:a.

Kuva 2. Ilman etukäteisvarausta suoritettavan määräaikaikatsastuksen keskihinta maakunnittain

4.1.3 Markkinaosuudet

Viime vuosien aikana Suomen katsastusmarkkinat ovat kehittyneet niin, että perinteisten suurten ketjujen, A-Katsastus ja K1-Katsastajat, lisäksi myös muutama pienempi ketju on saavuttanut merkittävää markkinaosuutta. Tällaisia ketjuja olivat Plus-katsastus ja HelppoKatsastus. Vuoden 2022 joulukuussa A-katsastus Oy osti kuitenkin K1-Katsastajat Oy:n. Kaupan seurauksena K1-Katsastajat Oy on jatkanut toimintaansa A-Katsastus Oy:n tytäryhtiönä.

Neljän suurimman katsastusketjun markkinaosuudessa ei ole tapahtunut vuoden 2023 ja vuoden 2024 välillä merkittäviä muutoksia (0,1%). A-katsastus Oy:n ja K1-Katsastajat Oy:n yrityskaupan seurauksena A-Katsastus Oy:n markkinaosuus on kuitenkin kasvanut aiempaa suuremmaksi.

Taulukko 4. Katsastusketjujen markkinaosuudet.

Katsastusketju	2023	2024	Toimipaikat 2024
A-Katsastus	28 %	27 %	192 (31,4%)
Plus Katsastus	13,2 %	15 %	53 (8,7%)
K1-Katsastajat	7,5 %	6,7 %	66 (10,8%)
HelppoKatsastus	4,6 %	4,7 %	15 (2,5%)

4.2

Katsastuspalvelujen laatu

Katsastusjärjestelmän tavoitteena on vähentää liikenteessä kuolleiden ja loukkaantuneiden henkilöiden sekä ajoneuvoista aiheutuvien tarpeettomien ympäristöhaittojen määrää varmistamalla, että liikenteessä käytettävät ajoneuvot pidetään turvallisessa ja ympäristön kannalta vaatimustenmukaisessa kunnossa koko niiden liikenteessä käytön ajan.

Katsastusdirektiivin 2014/45/EU mukaan ajoneuvojen liikennekelpoisuutta tai ympäristöystävällisyyttä heikentävien vikojen havaitseminen ja korjaaminen jo varhaisessa vaiheessa voi ehkäistä onnettomuuksia tai lieventää niiden seurauksia sekä parantaa ympäristön tilaa vähentämällä pakokaasujen puhdistusjärjestelmiltään viallisista ajoneuvoista aiheutuvia ympäristöhaittoja.

Ajoneuvolain mukaan ajoneuvo on esitettävä määräaikaikatsastukseen ajoneuvon liikennekelpoisuuden tarkastamiseksi. Määräaikaikatsastuksessa tarkastetaan, että ajoneuvo on sitä koskevien säännösten mukaisessa kunnossa, turvallinen käytettäväksi liikenteessä, siitä ei aiheudu tarpeettomia ympäristöhaittoja ja, että siitä rekisteriin merkittävät tiedot ovat oikein.

Tässä raportissa katsastustoiminnan laadulla tarkoitetaan katsastustoiminnan kykyä vähentää liikenteessä käytettävien viallisten ajoneuvojen määrää. Toisin sanoen, mitä tehokkaammin katsastukseen esitetyissä ajoneuvoissa olevat viat ja puutteellisuudet havaitaan ja määrätään korjattaviksi, sitä todennäköisemmin katsastustoiminnan avulla vähennetään liikenteessä kuolleiden ja loukkaantuneiden henkilöiden sekä tarpeettomien ympäristöhaittojen määrää ja sitä suorituskykyisemmästä katsastustoiminnasta on kyse.

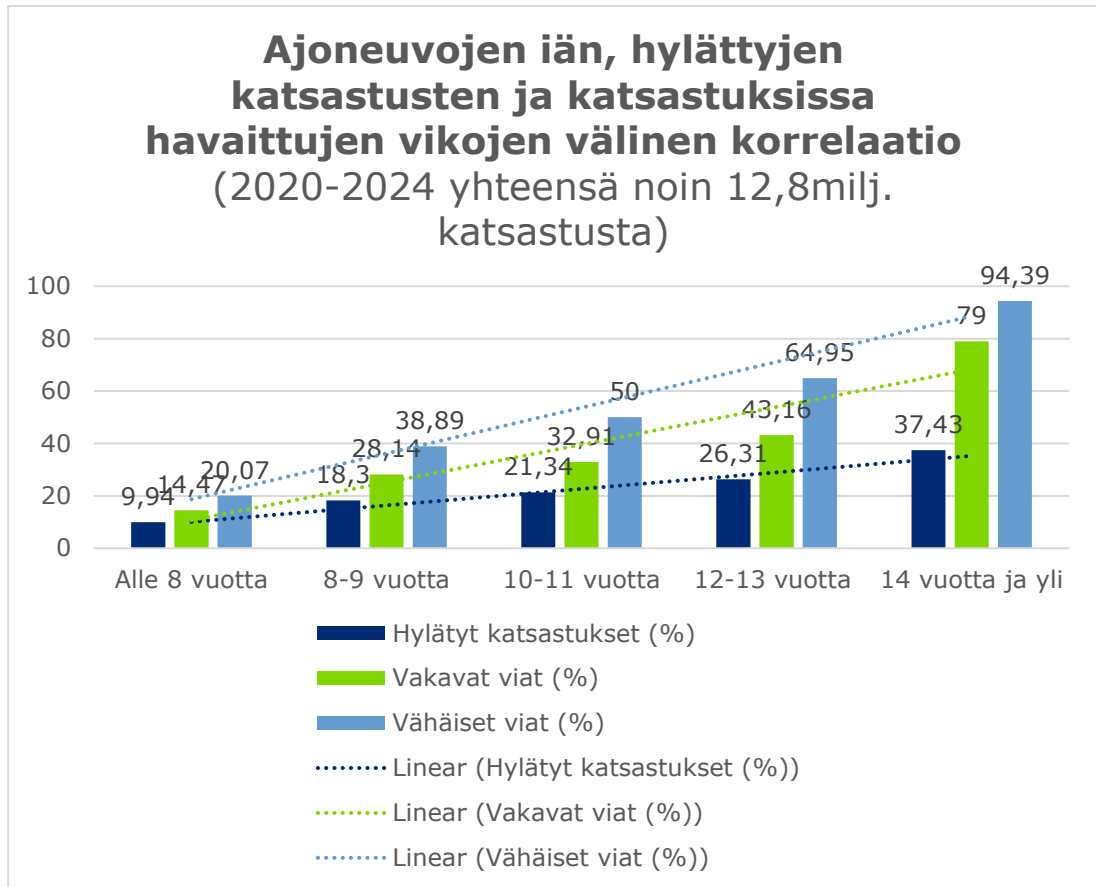
4.2.1 Katsastustoiminnan laadun arviointi

Tässä raportissa katsastustoiminnan laatua ja laadun kehitystä arvioidaan Traficomin ylläpitämien yhteisten laadunvalvontamittareiden avulla. Yhteiset laadun-valvontamittarit perustuvat Traficomin ylläpitämään liikenneasioiden rekisteriin tallennettujen katsastustulosten ja ajoneuvojen teknisten tietojen analysointiin sekä tilastollisten prosessin ohjausmenetelmien hyödyntämiseen. Laadunvalvontamittareiden avulla tuotetaan katsastusyritys-, katsastustoimipaikka- ja katsastajakohtaista informaatiota katsastustoiminnan suorituskyvystä suhteessa koko maan katsastustoiminnan suorituskyykyyn ja suorituskyykyille asetettuihin odotuksiin.

Liikenneasioiden rekisteriin tallennettuja katsastustietoja analysoimalla on osoitettu, että katsastuksissa havaittujen vikojen ja puutteiden sekä hylättyjen katsastuspäätösten ja katsastukseen esitettyjen ajoneuvojen iän välillä on voimakas korrelaatio. Kun ajoneuvot ikääntyvät, katsastuksessa havaittujen vikojen määrä ja hylättyjen katsastusten osuus kasvavat jyrkästi.

Kun 1.1.2020–31.12.2024 välisenä aikana alle kahdeksan vuotta vanhoista ajoneuvoista hylättiin katsastuksessa alle kymmenen prosenttia, 14 vuotta ja sitä vanhemmista ajoneuvoista hylättiin noin 37,5 prosenttia. Myös vakavien vikojen (2-vika) suhteellinen osuus kasvoi alle kahdeksanvuotiaiden ajoneuvojen osalta noin 14,5 prosentista 14 vuotta ja sitä vanhempien ajoneuvojen kohdalla noin 79 prosenttiin. Lisäksi alle kahdeksan vuotta vanhojen ajoneuvojen katsastuksissa havaittujen vähäisten vikojen (1-vika) suhteellinen osuus oli noin 20 prosenttia kun 14 vuotta ja sitä vanhempien ajoneuvojen katsastuksissa vastaava osuus oli noin 94 prosenttia. Toisin sanoen siirryttäessä alle kahdeksan vuotta vanhojen ajoneuvojen katsastustuloksista 14 vuotta ja sitä vanhempien ajoneuvojen katsastustuloksiin kasvoi hylättyjen ajoneuvojen osuus noin neljä kertaa suuremmaksi, vakavien vikojen (2-vika) osuus noin kuusi kertaa suuremmaksi ja vähäisten vikojen (1-vika) osuus noin viisi kertaa suuremmaksi. Yhdessä katsastuksessa voidaan havaita useita samaan vakavuusluokitteluun kuuluvia vikoja.

Katsastuksissa havaittujen vikojen, hylättyjen katsastuspäätösten ja katsastettujen ajoneuvojen iän välinen korrelaatio esitetään kuvassa 3.

Kuva 3. Katsastuksissa havaittujen vikojen ja puutteiden sekä hylättyjen katsastuspäätösten ja katsastettujen ajoneuvojen iän välinen korrelaatio.

Katsastusdirektiivin 2014/45/EU mukaan katsastuksessa havaitut viat ja puutteellisuuden luokitellaan seuraavasti:

Korjauskehotus (1-vika) on vähäinen vika, jolla ei ole merkittävää vaikutusta ajoneuvon turvallisuuteen eikä ympäristöön.

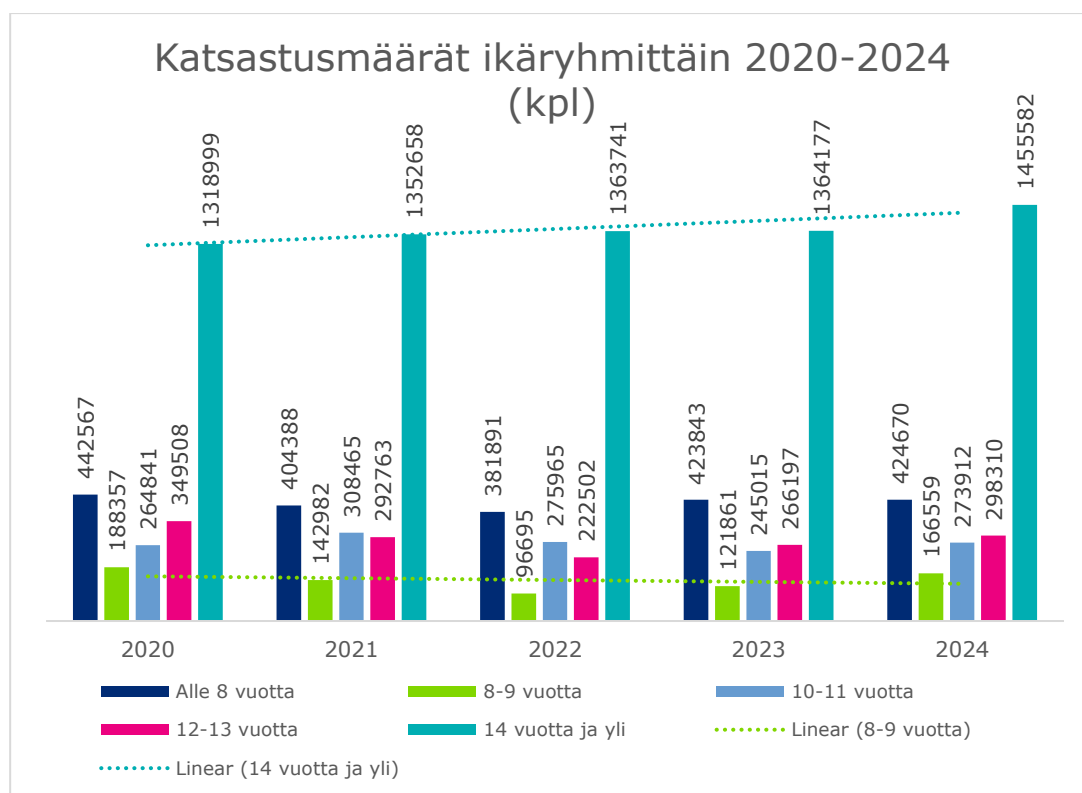
Hylätty (2-vika) on vakava vika, joka voi vaarantaa ajoneuvon liikenneturvallisuuden, vaikuttaa ympäristöön taikka aiheuttaa vaaraa muille tienkäyttäjille.

Ajokielto (3-vika) on vaarallinen vika, joka suoraan tai välittömästi vaarantaa liikenneturvallisuuden tai aiheuttaa merkittävää haittaa ympäristölle.

Tarkasteltaessa katsastuksissa havaittujen vikojen ja puutteiden sekä hylättyjen katsastusten suhteellisten osuuksien voimakasta kasvua on ymmärrettävä, ettei kasvu ole yksistään seurausta ajoneuvojen ikääntymisestä vaan siitä, että ajoneuvojen iällä on yhteys myös moniin muihin vikaantumiseen vaikuttaviin tekijöihin. Tällaisia ovat mm. ajoneuvon matkamittarilukema, huollon laatu, omistajuus (leasing vai yksityinen), ajoneuvosta huolehtimiseen käytettävien panosten muuttuminen, ajoneuvon käyttötarkoituksen muuttuminen, ajoneuvon käyttöympäristön muuttuminen, käyttötavan muutokset, ympäristövaikutukset kuten korroosio sekä

ajoneuvojen teknisten ominaisuuksien ja ajoneuvotekniikan kehitys. Toisin sanoen tarkasteltaessa ajoneuvojen ikääntymisen vaikutuksia tarkastellaan tosiasiaassa samanaikaisesti lukuisten muidenkin eri tekijöiden aiheuttamia yhteisvaikutuksia.

Suomessa katsastettiin vuonna 2024 noin 2,61 miljoonaa ajoneuvoa. Suurin osa vuonna 2024 katsastetuista ajoneuvoista on iältään 14 vuotta tai sitä vanhempia (vuonna 2024 yhteensä 1,45 miljoonaa katsastusta eli noin 55% kaikista katsastuksista). Toiseksi eniten katsastuksia suoritettiin alle kahdeksan vuotta vanhoille ajoneuvoille, noin 425 000 katsastusta. Ajoneuvoille ikäryhmässä 8–9 vuotta suoritettiin noin 167 000 katsastusta, ikäryhmässä 10–11 vuotta noin 274 000 katsastusta ja ikäryhmässä 12–13 vuotta noin 298 000 katsastusta. Eri ikäryhmiin kuuluvien ajoneuvojen katsastusmäärien kehitys 2020–2024 välisenä aikana voidaan esittää kuvan 4 mukaisella tavalla.

Kuva 4. Eri ikäryhmiin kuuluvien ajoneuvojen katsastusmäärien kehitys 2020-2024.

Kuvasta 4 on havaittavissa, että suurimman ikäryhmän eli vanhimpien ajoneuvojen (14 vuotta ja sitä vanhemmat) katsastusten vuosittainen lukumäärä on jatkanut kasvuaan vuosina 2020–2024. Toisin sanoen katsastettujen ajoneuvojen keski-ikä on jatkanut nousuaan. Katsastettavan autokannan vanhetessa myös katsastuksissa havaittujen vikojen ja hylättyjen katsastuspäätösten kokonaismäärä nousee.

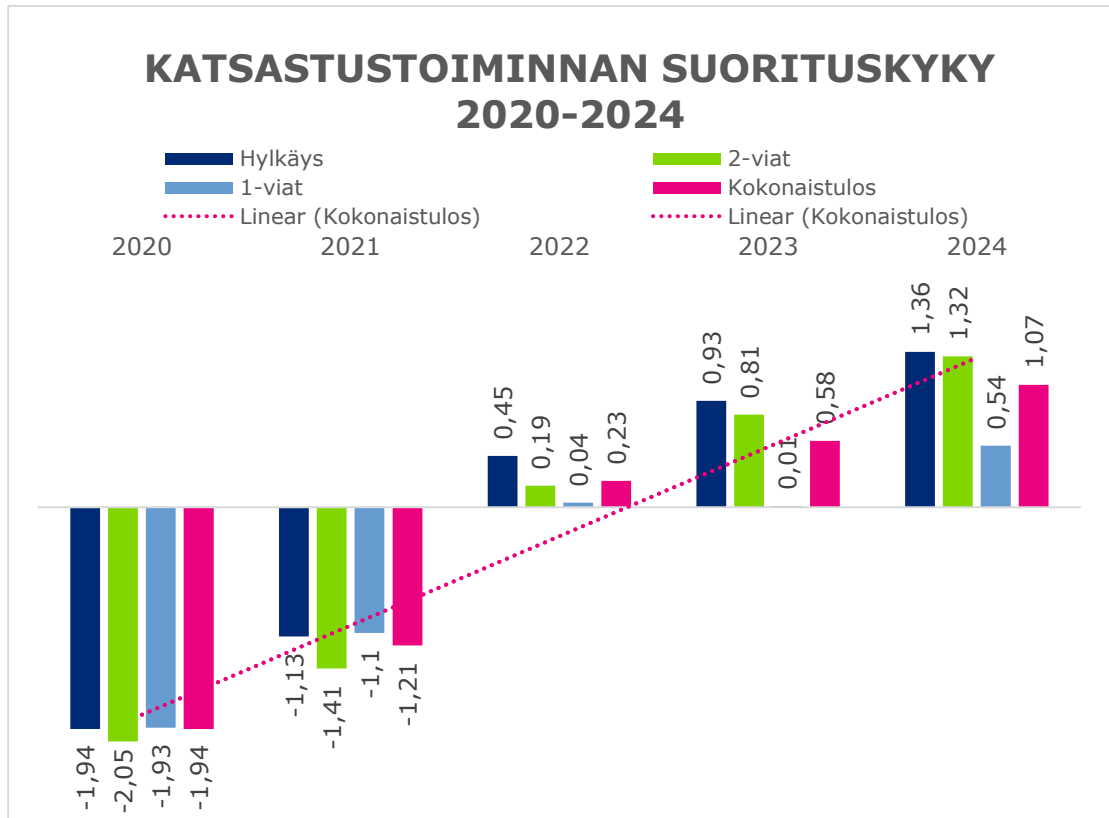
Traficomin rekisteriin on vuosina 2020–2024 tallennettu noin 12,8 miljoonan määräaikaikatsastuksen katsastustiedot. Näiden perusteella on tilastollisia prosessin ohjausmenetelmiä soveltaen laskettu odotusarvot eri-

ikäisten ajoneuvojen katsastuksissa havaittujen vikojen ja puutteiden sekä hylättyjen katsastuspäätösten suhteellisille osuuksille. Näitä odotusarvoja sekä katsastustoimipaikoilla katsastettujen ajoneuvojen ikäjakaumaa hyödyntäen yhteisten laadunvalvontamittareiden avulla tuotetaan informaatiota koko katsastustoiminnan, katsastusyrittysten, katsastustoimi-paikkojen sekä katsastajien toiminnan suorituskyvystä.

Tunnuslukuja tarkasteltaessa on hyvä ottaa huomioon, että katsastuksen lopputuloksen tulee aina määräytyä ajoneuvon kunnon ja vaatimustenmukaisuuden perusteella. Tällöin esim. poikkeuksellisen paljon ennalta tarkastettuja ja korjattuja ajoneuvoja katsastavilla voi tunnusluku perustellusta syystä jäädä alhaiselle tasolle. Myös poikkeavan alhainen katsastusmäärä tai ajoneuvorakenne (esim. katsastusten painottuminen raskaaseen kalustoon) voi tuottaa katsastustoimipaikka- ja katsastajatasolla poikkeavia tunnuslukuja.

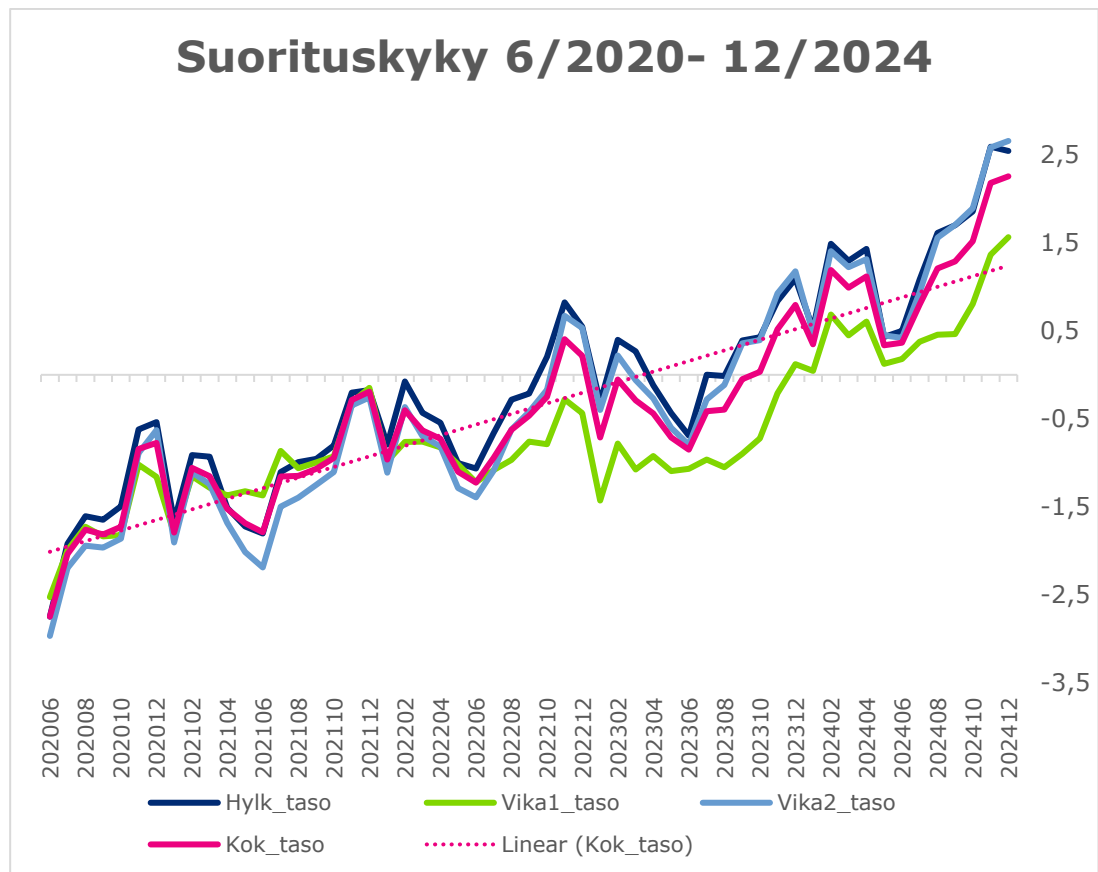
Informaation hyödyntäminen edellyttää aina myös tulkintaa, pohdintaa ja toimenpiteitä. Parhaimmillaan tehtyjen toimenpiteiden seurauksena voidaan kuitenkin havainnoida selkeitä syy-seuraussuhteita tunnuslukujen ja tehtyjen toimenpiteiden välillä. Yhteisten laadunvalvontamittareiden avulla tuotettujen tunnuslukujen avulla voidaan seurata katsastustoiminnan laadun kehitystä, saada tukea katsastustoimintaan liittyvälle päätöksenteolle, tunnistaa katsastuksen laatuun liittyviä ongelmia, suunnitella ja päättää mitä pitäisi parantaa sekä seurata tehtyjen toimenpiteiden ja päätösten vaikutuksia.

Kuva 5 havainnollistaa katsastustoiminnan suorituskykyä kuvaavien tunnuslukujen kehitystä vuosina 2020–2024 asteikolla -10...10.

Kuva 5. Katsastustoiminnan suorituskykyä kuvaavien tunnuslukujen kehitys vuosina 2020-2024.

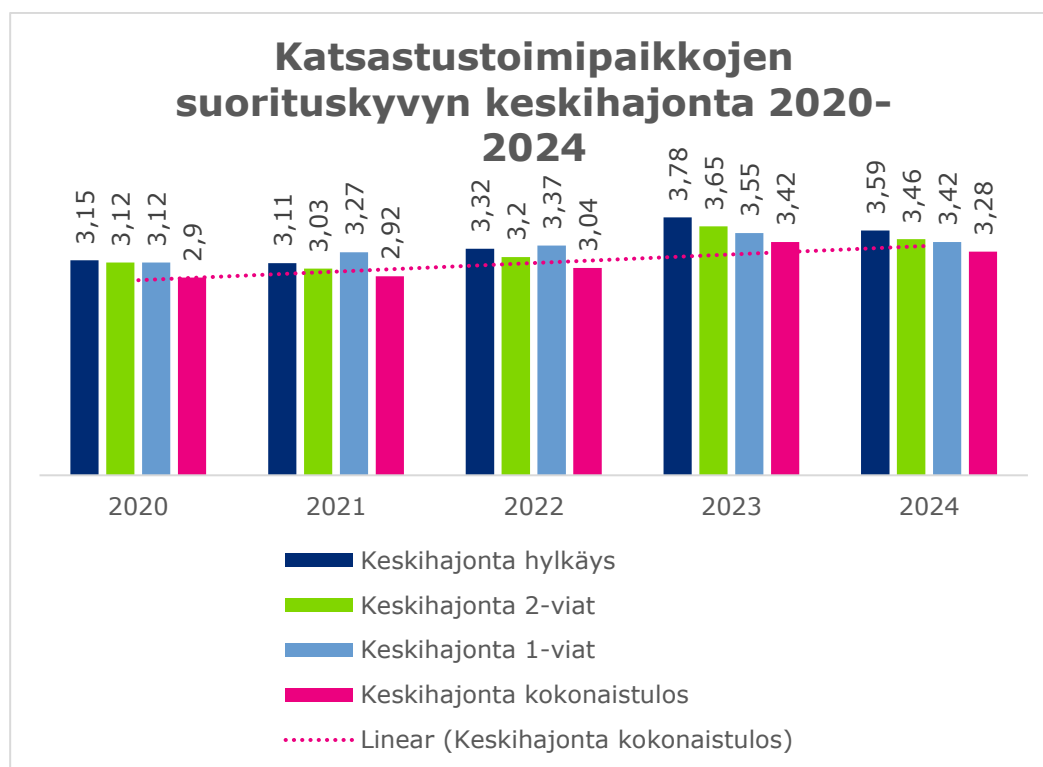
Tarkasteltaessa katsastustoiminnan suorituskykyä kuvaavien tunnuslukujen kehitystä, on kuvasta 6 havaittavissa, että katsastustoiminnan suorituskykyä kuvaavat tunnusluvut ovat kääntyneet nousuun vuoden 2020 jälkeen, ollen vuoden 2024 lopussa tasolla 2,25.

Kuva 6. Katsastustoiminnan suorituskyvyn kehitys 6/2020–12/2024

Katsastustoiminnan tasalaatuisuuden kehitystä voidaan arvioida myös katsastustoimipaikkojen toiminnan suorituskykyä kuvaavien tunnuslukujen jakauman eli tulosten keskihajonnan perusteella. Toisin sanoen, mitä pienempi katsastustoimipaikkojen välinen suorituskykyä kuvaavien tunnuslukujen välinen keskihajonta on, sitä tasaisemmasta laadusta on kyse.

Katsastustoimipaikkojen toiminnan suorituskykyä kuvaavien tunnuslukujen keskihajonnan kehitys 2020–2024 välisenä aikana esitetään kuvassa 7.

Kuva 7. Katsastustoimipaikkojen suorituskykyä kuvaavien tunnuslukujen keskihajonnan kehitys vuosien 2020–2024 välisenä aikana.

Tarkasteltaessa katsastustoiminnan tasalaatuisuutta, on kuvasta 7 havaittavissa, että katsastustoimipaikkojen välisen suorituskyvyn hajonnassa ei ole tapahtunut vuoden 2020–2024 välisenä aikana merkittäviä muutoksia.

4.2.2 Ajoneuvojen uudelleen tarkastaminen välittömästi katsastuksen jälkeen

Katsastustoimipaikan katsastustehtävien valvomiseksi Traficom saa heti katsastuksen jälkeen suorittaa ajoneuvolle katsastusta vastaavan tarkastuksen tai osan siitä. Tarkastuksen suorittamiseksi Traficom virkamies saa pysäyttää ajoneuvon ennen sen poistumista katsastustoimipaikalta.

Traficom ohjaa katsastettujen ajoneuvojen tarkastuksia riskiperusteisesti ja tehostetusti sellaisille katsastustoimipaikoille, joiden suorittamissa määräaikaikatsastuksissa on yhteisten laadunvalvontamittareiden perusteella havaittu vikoja ja puutteellisuuksia tai hylätty ajoneuvoja poikkeuksellisen vähän. Tarkastusten riskiperusteiseen ohjaukseen vaikuttavat myös katsastustoimipaikan katsastusvolyyymi sekä Traficom suorittamien katsastettujen ajoneuvojen tarkastusten tulokset. Toisin sanoen, mitä matalampi katsastustoimipaikan suorituskykyä kuvaava tunnusluku on, mitä enemmän katsastustoimipaikalla suoritetaan määräaikaikatsastuksia ja mitä heikompi katsastettujen ajoneuvojen tarkastusten tulokset ovat, sitä korkeampi katsastustoimipaikan riskiluokitus on ja sitä useammin Traficom suorittaa katsastustoimipaikalla katsastettujen ajoneuvojen tarkastuksia.

Traficom on tarkastanut 2020 - 2024 välisenä aikana noin 900 ajoneuvoa välittömästi määräaikaikatsastuksen taikka määräaikaikatsastuksen jälkitarkastuksen jälkeen. Samalla katsastustoimipaikalla on voitu tarkastaa useampi kuin yksi ajoneuvo.

Tarkastetuille ajoneuvoille suoritetuissa määräaikaikatsastuksissa havaittiin yhteensä 1074 vähäistä vikaa (1-vika), 714 vakavaa vikaa (2-vika) ja 19 vaarallista vikaa (3-vika), joita ei ollut määrätty korjattaviksi ajoneuvoille suoritetuissa määräaikaikatsastuksissa. Tuloksia tarkasteltaessa on hyvä huomioida, että tarkastuksen on kohdistettu riskiperusteisesti sellaisille katsastustoimipaikoille, joissa laadunvalvontamittareiden tulosten perusteella on todennäköisimmin ongelmia eikä tulokset näin ollen kuvaa suoraan koko katsastustoimialan laatutasoa.

4.2.3 Yhteenveto laadunvalvontamittareiden tulosten kehityksestä

Katsastustoiminnan suorituskyky on ollut vuoden 2020 alussa tasolla -1,74. Vuoden 2020 lopussa suorituskyky on noussut arvoon -0,20. Vuonna 2021 suorituskyky on jatkanut nousuaan ja ollut vuoden 2021 lopussa tasolla -0,20. Vuonna 2022 suorituskyky on edelleen jatkanut nousua ja ollut vuoden 2022 lopussa arvossa +1,01. Edelleen vuoden 2023 lopussa arvo on noussut tasolle +1,54 ja vuoden 2024 lopussa arvoon +2,25.

4.3 **Valvonta**

4.3.1 Valvonnan toimintamalli

Katsastustoiminnan laadunvalvonnan tavoitteena on varmistaa, että katsastustoimintaa harjoitetaan säännösten edellyttämällä tavalla ja, että katsastustoiminnassa havaitaan ja määrätään ajoneuvoissa olevat viat ja puutteellisuudet korjattaviksi mahdollisimman tehokkaasti ja näin vähennetään viallisten tai vaatimustenvastaisten ajoneuvojen käyttöä liikenteessä. Katsastustoiminnan valvonta perustuu katsastustoiminnan suorituskyvyn mittaamiseen, valvonnan riskiperusteiseen ohjaamiseen, katsastusluvan haltijoiden omaan laadunvalvontaan sekä laadunhallintajärjestelmien hyödyntämiseen.

Katsastusluvan myöntämisen yhtenä edellytyksenä on, että hakija pystyy varmistamaan toiminnan riittävän korkean laadun, ja hakijalla on laadunhallintajärjestelmien vaatimuksia koskevan standardin SFS-EN ISO 9001:2008 tai tätä uudemman kyseisen standardin vaatimukset täyttävä, akkreditoidun sertifiointielimen sertifioima riittävän laaja laadunhallintajärjestelmä, jossa on otettu huomioon katsastustoiminnalle säädetyt ja määrätty vaatimukset taikka standardin SFS-EN ISO/IEC 17020:2012 tai tätä uudemman kyseisen standardin vaatimukset täyttävä akkreditoitu laatu järjestelmä.

Katsastustoiminnan suorituskyvyn mittaaminen perustuu Traficomin ylläpitämään liikenneasioiden rekisteriin tallennettujen katsastustietojen analysointiin. Liikenneasioiden rekisteriin tallennetuista määräaikaikatsastustuloksista on tilastotieteen keinoin muodostettu matemaattisia malleja eri ikäisten ajoneuvojen määräaikaikatsastuksissa havaittujen vähäisten ja vakavien vikojen sekä hylättyjen katsastuspäätösten suhteellisille

osuuksille. Vertaamalla katsastus-toimipaikkojen suorittamissa määräaikaikatsastuksissa tallennettujen vähäisten ja vakavien vikojen ja hylättyjen ajoneuvojen suhteellisia osuuksia kaikkien katsastustoimipaikkojen määräaikaikatsastustuloksista muodostettuihin matemaattisiin malleihin, näiden yhteisten laadunvalvontamittareiden avulla tunnistetaan katsastusyrityksiä ja katsastustoimipaikkoja, joiden suorittamissa määräaikaikatsastuksissa havaitaan vikoja tai hylätään ajoneuvoja yleistä tasoa vähemmän ja joiden toiminnan laadun valvomiseksi ja ohjaamiseksi on kohdistettava tarkempia valvontatoimenpiteitä, kuten katsastettujen ajoneuvojen tarkastuksia.

Valvonnan johdosta annettavat seuraamukset perustellaan yhteisten laadunvalvontamittareiden tulosten lisäksi viime kädessä välittömästi katsastuksen jälkeen tarkastetuissa ajoneuvoissa tehtyjen havaintojen avulla. Tällöin esim. keskimääräistä heikompi suorituskykymittarin arvosana ja katsastettujen ajoneuvojen uudelleen tarkastuksissa havaitsemattomat viat taikka vaatimustenvastaisuudet voivat johtaa suoraan katsastusluvan haltijalle ja/tai katsastajalle annettavaan varoitukseen ja ongelmien jatkuessa katsastuskieltoon taikka viime kädessä katsastusluvan peruuttamiseen.

Traficom on jakanut yhteisten laadunvalvontamittareiden tuloksia katsastusluvan haltijoiden käyttöön vuodesta 2014 alkaen. Katsastusluvan haltijoiden on tullut käyttää ja hyödyntää yhteisiä laadunvalvontamittareita. Katsastusyrityksen johdon katselmuksissa on käsiteltävä prosessien suorituskykyä ja palvelun vaatimustenmukaisuutta hyödyntämällä yhteisiä laadunvalvontamittareita, oman laadunvalvonnan käyttämiä mittareita ja oman laadunvalvonnan havaintoja sekä tehtävä tuloksista johtopäätökset. Organisaation tulee valita ja toteuttaa ne toimenpiteet, jotka todennäköisimmin poistavat ongelman ja estävät sen esiintymisen uudelleen. Lisäksi organisaation tulee seurata korjaavien ja ehkäisevien toimenpiteiden vaikutuksia varmistuakseen niiden tehokkuudesta.

Myös laadunparannustoimenpiteiden vaikutusten arvioinnissa tulee hyödyntää yhteisiä laadunvalvontamittareita, oman laadunvalvonnan käyttämiä mittareita ja oman laadunvalvonnan havaintoja.

4.3.2 Erikoiskatsastusten valvonta

Erikoiskatsastuksia ovat ajoneuvoon tehdyn muutoksen hyväksymiseen ja rekisteritietojen muuttamiseen sekä ajoneuvon rekisteröintiin liittyvät muutokatsastukset ja rekisteröintikatsastukset. Vuosittain tehdään noin 70–80 tuhatta rekisteröintikatsastusta sekä 30 tuhatta muutokatsastusta.

Erikoiskatsastusten valvonnassa tarkastetaan liikenneasioiden rekisteriin tallennettujen ajoneuvon teknisten ja muiden tietojen sekä katsastuksessa esitettyjen asiakirjojen perusteella, onko muutos- tai rekisteröintikatsastuksessa hyväksytty ajoneuvo vaatimustenmukainen, onko

vaatimustenmukaisuus osoitettu oikealla tavalla ja onko liikenneasioiden rekisteriin tallennettujen tietojen osalta menetelty säännösten ja ohjeiden mukaisella tavalla.

Erikoiskatsastusten valvonnan painopiste kohdennetaan riskiperusteisesti sellaisten katsastusluvan haltijoiden ja sellaisten ajoneuvojen katsastuksiin, joissa valvontatulosten, valvontahavaintojen ja katsastustoiminnasta saadun muun palautteen perusteella on todennäköisimmin ongelmia.

Traficom raportoi valvontahavainnot ja valvonnan tulokset katsastusluvan haltijoille. Raportointi sisältää yksilöidyt kuvaukset valvontahavainnoista. Raportoinnin yhteydessä katsastusluvan haltijoille varataan mahdollisuus suunnitella ja toteuttaa sellaisia korjaavia ja ehkäiseviä toimenpiteitä, jotka todennäköisimmin estävät raportissa kuvattujen valvontahavaintojen esiintymisen uudelleen.

Valvonnan tuloksia voidaan hyödyntää myös hallinnollisten seuraamusten perusteena silloin, kun katsastusluvan haltija ei ole valvontahavaintojen perusteella kyennyt varmistamaan toiminnan riittävän korkeaa laatua eikä katsastusluvan haltijan oma laadunhallinta ole kyennyt ehkäisemään katsastustoimintaan liittyvien ongelmien uudelleen esiintymistä.

4.3.3 Katsastusluvan haltijoille annetut seuraamukset

Traficom voi antaa katsastusluvan haltijalle varoituksen, jos on perusteltua syytä epäillä, ettei luvan haltija pysty varmistamaan katsastustoiminnan riittävän korkeaa laatua. Varoitus voidaan antaa, kun yleistä tasoa alhaisemmat laadunvalvontamittareiden tulokset antavat selkeän syyn epäillä, ettei katsastusluvan haltija ole pystynyt varmistamaan katsastustoimipaikan katsastustoiminnan riittävän korkeaa laatua ja epäily laadun riittämättömyydestä vahvistuu katsastettujen ajoneuvojen uudelleen tarkastuksissa tehtyjen havaintojen perusteella.

Traficom voi katsastusluvan peruuttamisen sijasta enintään kuuden kuukauden määräajaksi kieltää katsastusten suorittamisen katsastustoimipaikalla, jos katsastustoimipaikalla on katsastusluvan haltijalle annetusta varoituksesta huolimatta hyväksytty tai hylätty ajoneuvoja, joiden kaikkia ilmeisiä vikoja tai puutteita ei ole huomioitu. Katsastusten suorittaminen voidaan kieltää, jos esim. yhteisten laadunvalvontamittareiden tulosten perusteella katsastustoiminnan laadussa ei ole yhteisten laadunvalvontamittareiden tulosten perusteella tapahtunut varoituksesta huolimatta parannusta ja uudelleen tarkastetuissa ajoneuvoissa havaitaan edelleen sellaisia vikoja ja puutteita, joita ei ole määrätty katsastuksessa korjattaviksi.

Traficom voi kieltää kokonaan katsastusten suorittamisen, jos on ilmeistä, ettei katsastustoimipaikalla pystytä varmistamaan katsastustoiminnan riittävän korkeaa laatua. Lisäksi Traficom voi peruuttaa katsastusluvan, jos

katsastusluvan haltija ei annetusta varoituksesta huolimatta pysty varmistamaan katsastustoiminnan riittävän korkeaa laatua.

Määräaikaiskatsastustoiminnan riittämättömän korkeaa laadun varmistamista koskevia varoituksia on annettu vuosien 2021–2024 välisenä aikana yhteensä 47 kappaletta. Katsastuslupa peruttiin vuonna 2024 määräajaksi yhteensä neljältä katsastustoimipaikalta.

4.4 **Katsastajien koulutus**

Katsastajilta edellytetään peruskoulutuksen lisäksi katsastusoikeuksien saamiseen tähtäävää jatkokoulutusta. Koulutusta tarjosi pitkään vain muutama koulutusoikeuden saanut organisaatio, mutta nykyään koulutustarjontaa sekä kouluttajien määrä on vakiintunut aiempaa laajemmaksi.

Vuonna 2024 koulutusoikeudet oli viidellä toimijalla tai oppilaitoksella.

Nykyistä määräaikaiskatsastus-, erikoiskatsastus- ja täydennyskoulutustarjontaa voidaan pitää katsastustoimipaikkojen kannalta katsottuna hyvänä ja kattavana.

Vuonna 2024 kevyiden ajoneuvojen määräaikaiskatsastuskoulutuksen suoritti noin 92 henkilöä ja heistä valmistui katsastajaksi 68, kun vastaavat luvut olivat vuonna 2023 100 suoritettua koulutusta ja 64 katsastajaksi valmistunutta henkilöä. Uusista katsastajista 62 % oli peruskoulutukseltaan insinöörejä (ammattikorkeakoulututkinto), teknikkoja tai ammattikorkeakouluopiskelijoita ja 38 %:lla peruskoulutuksena oli ajoneuvoalan ammatti- tai erikoisammattitutkinto.

Vuonna 2024 raskaiden määräaikaiskatsastuskoulutuksen suoritti 32 katsastajaa ja uusia raskaan katsastajia valmistui 10. Vuonna 2023 raskaiden koulutuksen suoritti 18 katsastajaa ja uusia raskaan katsastajia valmistui 20 eli vuosittaiset vaihtelut ovat suuremmat kuin kevyen määräaikaikatsastuskoulutuksessa.

Liikenne- ja viestintävirasto Traficom

PL 320, 00059 TRAFICOM

p. 029 534 5000

traficom.fi

ISBN 978-952-311-997-0

ISSN 2669-8757 (verkkojulkaisu)

TRAFICOM
Liikenne- ja viestintävirasto